המלצות לרכזי ופעילי הגינות הקהילתיות

גן צמחי תבלין במרפסת

מאת: אביגיל הלר

תודה לאגרונום דוד סילברמן שעבר על הדפון ולאגרונום יורם אייזנשטט וקונסטרוקטור מואב מעידי
שעברו על חלקים רלוונטיים בדפון. והערותיהם עזרו לשפרו.

גן צמחי תבלין במרפסת

המלצות לרכזי ופעילי הגינות הקהילתית

כאשר מעוניינים להכין גן צמחי תבלין במרפסת יש להיות מודעים לתנאי התשתית הקיימים, ולדאוג לתנאים מיטביים עבור הצמחים שיבחרו. יש לבחון תחילה את כושר הנשיאה של המרפסת, מהי עוצמת ההארה במרפסת? האם קיימים נקודת מים ופתחי ניקוז? והיכן הם ממוקמים? על פי נתונים אלו יש לבחור את הצמחים המתאימים לגידול במרפסת ולדאוג להם למצע מתאים.

כושר נשיאה של מרפסות בעומס משקל

קיימות שני טיפוסים של מרפסות:

1. מרפסות תלויות
2. מרפסות גג (פנטאוס)

מרפסת תלויה, שהיא במצב תקין ומתוכננת על פי התקינה, מסוגלת לקבל עומס שימושי של 300 ק"ג למ"ר מעבר לריצוף ולכן אין מניעה להניח עליה מספר מיכלי גידול. במרפסות ותיקות (בנות 20 שנה ויותר) יש לוודא את מידת העומס שהמרפסת מסוגלת לשאת ולנהוג בזהירות.
מרפסת גג שהיא במצב תקין ומתוכננת על פי התקינה מסוגלת לקבל עומס שימושי של 300 ק"ג למ"ר ובנוסף לכך, קירות בנייה בקומה שמתחת לגג מקנים חוזק נוסף וכך גם קורות או עמודים או מעקים, העשויים מבטון. במידה ויודעים היכן מצויים קורות או עמודים אלו, ניתן להעמיס אף יותר (בהתאם לנתונים הפרטניים של מבנים אלו).
גם פה, במרפסות גג ותיקות יש להיות זהיר יותר ולוודא בעת הנחת משקל על הגג את מידת העומס שהמרפסת מסוגלת לשאת.
אין להעמיס על המרפסת מעבר ליכולותיה ולכן, חשוב גם לבחור מיכלים קלים, שבהם נגדל את הצמחים. להניח אותם במרווח האחד מן השני ובמרפסות תלויות עדיף להניח יותר מיכלים סמוך לקירות המבנה ולא בקצה המרפסת.
ליתר ביטחון ובמיוחד למרפסות הישנות, ניתן לשחרר עומס קיים במרפסת לטובת מיכלי שתילה .
חשוב גם, כי את המיכלים, שבחרנו נמלא בתערובת שתילה קלה ולא בקרקעות לגינון שהן כבדות. קרקע מסוג חול חמרה במצב יבש בעובי 10 ס"מ שוקלת כ-150 - 170 ק"ג למ"ר במצב יבש וכ 200 - 220 ק"ג לאחר רוויה, כפי שקורה באירועי גשם חזקים. זהו אומנם מצב זמני אך זהו צפי המשקל המקסימלי אליו יגיע המיכל באירוע כזה.
לעומתן תערובת שתילה לעציצים כדוגמת תערובות כבול למיניהן שוקלות כ-20 -30 ק"ג למ"ר במצב יבש ו כ-110 – 130 ק"ג למ"ר במצבי רוויה לאחר אירוע גשם חזק.
חשוב מאד, כי מיכלי הגידול שנבחר יהיו מנוקזים היטב כדי לאפשר יציאת מים יעילה מן המיכל, הן מהסיבות האגרונומיות והן על מנת לשמור על משקל סביר של מיכל הגידול. חשוב, כמובן, להקפיד גם להשקות במנות קטנות ולוודא כי קיים ניקוז מים מן המרפסת וכי פתחי הניקוז פתוחים.
במרבית המרפסות ניתן לגדל צמחים רבים במיכלים אך חשוב להשתדל שלא להכביד יתר על המידה.

עצמת הארה

לפני שתילת הצמחים יש לברר לאיזה מפנה המרפסת שלכם פונה וכמה אור שמש מגיע אליה?
יש להיות מודע לכך מרפסות ממפנים שונים מקבלות אור בעוצמה שונה ובאיכות שונה בהתאם לעונות השנה.
בקיץ, השמש זורחת תחילה במזרח ומאירה את המפנה המזרחי. בצהריים השמש נמצאת מעל הבית ואילו אחר הצהריים השמש נמצאת ומקרינה מצד מערב. הזווית שווה לזו של הבוקר (אותה הקרינה) אך טמפרטורת האוויר הרבה יותר גבוהה. הצמחייה מרגישה את ההבדל, ולעיתים כדאי לשקול להתקין רשת צל 30% מעל הצמחים.
בחורף, השמש מאירה תחילה מכיוון דרום מזרח, בצהרים היא נמצאת בכיוון דרום ואחר הצהריים מכיוון דרום מערב. בארץ הקרינה היא מהגבוהות בעולם שכן אין הרבה ימים מעוננים, יחד עם זאת, בחורף יתכנו ימים מעוננים עם קרינה נמוכה יחסית.
במפנה צפוני ישנו אור מפוזר/דיפוזי שערכו לצמחים נמוך ביחס לאור שמגיע מצד דרום (אור מפוזר - מיוצר על ידי אזורים נרחבים פולטים אור. אלה עשויים להיות משטחים נרחבים, שטוחים, כגון השמים בשעות היום).
בטבלה 1, מפורטות דרישות ההארה של צמחי תבלין שונים והתאמתם למפנים השונים של מרפסות.

תדירות רוחות

בקומות גבוהות ובמרפסות חשופות יתכנו לעיתים רוחות מנשבות בעוצמה גבוהה. במקרה שכזה יש לבחור צמחים עמידים יחסית כגון בני השיח הים תיכוניים ו/או לשתול אותם בתנאים מוגנים יחסית (למשל סמוך למעקים).

נקודת מים

במידה וקיימת במרפסת נקודת מים, מומלץ להתקין מערכת השקיה ממוחשבת כדי לחסוך בעבודה ולתת לגינה השקיה סדירה.
אם אין מערכת השקיה קבועה, חשוב לבחור את הצמחים בקפידה. נבחר רק צמחים שיעמדו בתדירות שנוכל להשקות עם משפך או בדרך אחרת. צריך לשקול גם, כיצד יושקו הצמחים בתקופות של חופשה, כאשר לא נהייה בבית.

פתח ניקוז

במידה ואין פתח ניקוז, יש לדאוג שלא תהייה הצפה בעת ההשקיה (אם באמצעות תחתיות או בהשקיה מתונה יחסית).
במידה ויש פתח ניקוז, יש לבדוק אם הוא קרוב לצמחים או מרוחק מהם.
כאשר הפתח מרוחק, ניתן לסלק את עודפי המים באמצעות צינורות ישירות מהמיכלים אל פתח הניקוז. הצינור יכול להיות גלוי, מחופה בתעלה או שקוע בתוך הריצוף, או לאפשר זרימה חופשית כאשר השיפוע מאפשר זאת.

תנאי קרקע (מצע) ודישון

מוצע לשתול את הצמחים בתערובת שתילה, כאשר יש להקפיד על כך שהיא תהייה מנוקזת היטב. תערובת זו מתאימה הן למינים דוגמת בני השיח הים תיכוניים הגדלים לרב בבית הגידול הטבעי שלהם, בקרקעות דלות, וגירניות. (מיני מרווה, זוטא לבנה, איזובית פשוטה) והן למינים אחרים שדורשים בגן קרקעות דשנות (טרופיאולום גדול-כובע הנזיר ומליסה רפואית). כדאי לקנות מצע גידול, המכיל דשן בשחרור איטי/מבוקר או להוסיף דשן מגורען המתאים לצמחי תבלין, פעם פעמים בשנה, כדי לאפשר התפתחות מיטבית.

בחירת הצמחים

בחירת הצמחים תעשה בהתאם לתנאים הקיימים במרפסת (תנאי הארה וטמפרטורה, תדירות ועוצמת הרוחות וכך הלאה) ובהתאם ליכולת שלנו לטפל בהם. הבחירה תיעשה גם בהתאם לקבוצה לה הם שייכים.

קבוצות צמחים המשמשים כצמחי תבלין, ריח ומרפא

קבוצת בני השיח – קבוצה משמעותית בקבוצת צמחי התבלין, ריח ומרפא. מכילה צמחי בר וצמחים ים-תיכוניים קרובים להם, המשמשים בעיקר לחליטה ולריח. כגון: מיני איזוב, איזוביון, איזובית, מרווה וגעדה , זוטא לבנה, צתרה ורודה, צתרנית משובלת, וקורנית מקורקפת.

שיחים – לענה שיחנית (שיבא), פלרגון ריחני, רוזמרין רפואי, לואיזה לימונית.

תבליני מאכל של גן ירק –חד שנתיים (אבל רב קצירים!), בתנאי הארץ: גד השדה (כוסברה), כרפס ריחני (סלרי), פטרוסילון מסולסל (פטרוזיליה), שבת ריחני (שמיר), לובאג' (Levisticum officinalis), ריחן הבזיל (בזיליקום), רוקולה (Diplotaxis tenuifolia), מיני גידולי בייביס, עירית ובצל ירוק. (ראו דפון המלצות לרכזי ופעילי גינות קהילתיות – גידול ירקות במרפסת).

עשבוניים – מליסה רפואית, מיני וזני נענה.

פורחים ואכילים – מיני המרוקליס, טרופיאולום (כובע הנזיר) גדול, סיגל ריחני.

צמחי מרפא - שניתן להשתמש בהם – אלווי אמיתי (אלוווה).

עץ/שיח גזום – ער אציל (עלי דפנה).

מועדי שתילה

ככלל עדיף לשתול את הצמחים באביב או בסתיו המוקדם. שתילה לקראות החורף לא כדאית שכן הצמחים לא יתפתחו היטב. שתילה בקיץ מהווה סיכון מסויים אבל אפשרית אם דואגים לצל (למשל באמצעות רשת צל 30%).

צפיפות שתילה

צפיפות השתילה- העומד (מרחק בין שתילים) משתנה: בצמחים חד שנתיים – 15-20 ס"מ בשתילים רב שנתיים לפחות 40-50 ס"מ בין הצמחים (בהתאם למין הצמח).

השקיה

מרבית בני השיח הים תיכוניים מוגדרים כחסכני מים (מיני אזובית, אזוביון, בת-קורנית רוזמרין געדה, פיגם מצוי, מרווה משולשת ועוד) כמו גם מינים אחרים דוגמת אלווי אמיתי (אלוורה). בתנאים של עודף השקיה, הם נוטים להתנוון ולהינזק מגורמי מחלות ומזיקים. מאידך, יש מינים להם דרישות השקיה גבוהות יותר, כגון: מינים עשבוניים (מיני נענה, שום העירית, מליסה רפואית) ומינים נוספים למשל: לואיזה לימונית.

טיפולים אגרו-טכניים

בני השיח הים תיכוניים זקוקים לגיזומי הקצרות וקיטומים (בסתיו ובאביב) למניעת התנוונות, תופעת ההתעצות ונשירת העלים מחלקי צמח תחתונים. גיזום חזק עד לבסיס הצמח, עלול להיגמר הרבה פעמים בתמותת הצמח, למשל ברוזמרין רפואי (לכן אסור לגזום למטה בחלק היבש אלא רק בחלק הירוק ועדיין רך). לאחר הגיזום צריך לצמצם את כמות ההשקיה עד שיופיע לבלוב חדש. כמו כן, לא מומלץ לגזום או לקטוף נמוך בימים חמים ברב הגידולים.

במינים אחרים ניתן לבצע גיזומי חידוש למשל ברב-זקן לימוני (ראו הנחיות פרטניות בטבלה 1).

מחלות ומזיקים

מופיעים לעיתים, בעודף השקיה או גשם, בעיקר במינים ים תיכוניים. ישנם סוגי ומיני צמחים כגון לואיזה לימונית, לענה שיחנית או זני נענה, שעלוותם רכה ורגישה למוצצים. אחרם רגישים לזחלי פרפרים (לבנין הכרוב בטרופיאולום גדול) או לעלקת (פלרגון חריף). יש לבחון את הרגישויות של כל מין באופן פרטני.

בזיליקום (ריחן הבזיל) נתקף על ידי כשותית הבזיל - מחלה שחדרה לארץ בשנים האחרונות ומתפתחת בתנאי רטיבות (גשם וטל) וטמפרטורת לילה שנעה בין 15-25 מ"צ – קרי אביב-קיץ-סתיו. המחלה מופצת באוויר ונמצאת בכל הארץ. אין לרסס רק להשתדל שהעלים יהיו יבשים. יש גם זנים עמידים (פרוספרה, devotion). (ראו תמונות בסוף הדפון).

טבלה 1: מיני צמחים לגינת התבלינים

התמונות שמלוות את הטבלה הן באדיבות הצלמים: דוד סילברמן, אורי פרגמן-ספיר, אביגל הלר, דרור ניסן, סימה קגן, רועי קן תור.

שם הצמח	שם מדעי	גובה (מטר)	קוטר (מטר)	תיאור	תנאי אור	תנאי השקיה	תנאי טמפרטורה	הערות אגרוטכניות נוספות	שימוש כצמח תבלין	הערות
אזוביון דגול **לבנדר**	*Lavandula stoechas*	0.5-0.6	0.6	בן-שיח הצומח בקצב בינוני. פרחיו בתפרחות כחולות-סגולות עם חפים דמויי דגל, המופיעים באביב עד הקיץ. עליו סרגליים, שעירים, מאפירים וריחניים.	לשמש מלאה. מרפסת דרומית ומרפסת מערבית.	מועטה.	עמיד לקור ולחום.	גיזום לאחר פריחה. מתנוון בקרקע רווית מים.	שמן וחומץ, שמושרים בהם פרחי אזוביון משמשים לתיבול מאכלים, דוגמת צלי, סלט, מנות אחרונות ותה. עיקר השימוש כצמח בישום (בשקיות).	
אזוביון משונן **לבנדר צרפתי**	*Lavandula dentate*	0.5-0.7	0.6	בן-שיח הצומח בקצב בינוני. פרחיו בתפרחות כחולות-סגולות, המופיעים באביב. עליו סרגליים, משוננים, מאפירים וריחנים.	לשמש מלאה מרפסת דרומית ומרפסת מערבית.	מועטה.	עמיד לקור ולחום.	גיזום וקיטום תפרחות, לאחר הפריחה. מתנוון בקרקע רווית מים ובצל.	שימוש בפרחים ועלים מיובשים כדי לבשם בארון ולהרחיק עש.	
אזוביון רפואי **לבנדר אנגלי**	*Lavandula angustifolia*	0.5-0.6	0.6	בן-שיח הצומח בקצב בינוני. פרחיו בתפרחות כחולות-סגולות, המופיעים באביב. עליו סרגליים, אפורים, לבידים וריחניים.	לשמש מלאה. מרפסת דרומית ומרפסת מערבית.	מועטה.	עמיד לקור ולחום.	גיזום לאחר פריחה. מתנוון בקרקע רווית מים ובצל.	שמן וחומץ, שמושרים בהם פרחי אזוביון משמשים לתיבול מאכלים כגון סלט, צלי ומנות אחרונות ומקנים להם טעם מיוחד. .שימוש בפרחים ועלים מיובשים כדי לבשם ארונות ולהרחיק עש.	

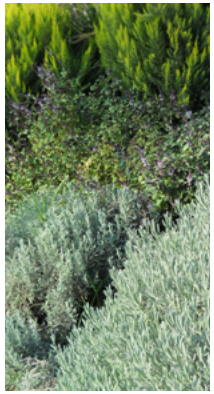

שם הצמח	שם מדעי	גובה (מטר)	קוטר (מטר)	תיאור	תנאי אור	תנאי השקיה	תנאי טמפרטורה	הערות אגרוטכניות נוספות	שימוש כצמח תבלין	הערות
אזובית מצויה (אזוב מצוי) **זעתר**	*Origanum syriacum*	0.5	0.4	בן-שיח הצומח בקצב בינוני. פרחיו לבנים מהאביב עד הקיץ. עליו אפרפרים ירוקים-שעירים וריחניים.	שמש מלאה, והצללה חלקית. מרפסת דרומית, מערבית ומזרחית.	מועטה.	עמיד לקור ולחום.	מתנוון בקרקע רווית מים. גיזום בסוף הקיץ.	מרכיב עיקרי בזעתר. תיבול סלטים, דברי מאפה, מאכלי בשר פיצות ועוד.	מחליף עלים מהחורף (גדולים ורכים) לקיץ (קטנים). ענפיו עגולים בחתך.
אזובית פשוטה **אורגנו**	*Origanum vulgare*	0.5-0.6	0.5	בן-שיח משתרע, הצומח בקצב בינוני. פורח באביב בוורוד. עליו ביצתיים, ירוקים וריחניים.	לשמש מלאה. מרפסת דרומית ומרפסת מערבית.	מועטה.	עמיד לחום, רגיש לקור.	גיזום תדיר לאחר פריחה.	משמש כתבלין למאכלים מהמטבח האיטלקי דוגמת פיצה ופסטה.	מתפשט בשלוחות תת-קרקעיות.
אזובית תרבותית (אזוב תרבותי) **מיורן מתוק**	*Origanum majorana*	0.5	0.6	בן-שיח, הצומח בקצב בינוני. הפרחים לבנים-ורודים מהאביב ובמשך כל הקיץ. עליו צרים, אפרפרים, בהירים וריחניים.	שמש מלאה והצללה חלקית. מרפסת דרומית, מערבית ומזרחית.	מועטה.	עמיד לקור ולחום.	מתנוון בקרקע רווית מים ובצל.	משמש לתיבול מאכלי בשר, סלטים ומרקים.	
בת-קורנית פשוטה **טימין**	*Thymus vulgari*	0.3-0.4	0.5	בן-שיח הפורח בסגול בקיץ. העלווה זעירה, נוטה לאפורה, ריחנית.	לשמש מלאה מרפסת דרומית, מרפסת מערבית.	מועטה.	עמיד לקור ולחום.	גיזום לפי הצורך. עמיד יחסית בקרקע רוויה.	משמש כתבלין למאכלי בשר, סלטים ומאכלים מהמטבח האיטלקי.	
געדה כרתית	*Teucrium creticum*	0.7-1.4	0.6-1	בן-שיח, בעל עלים אפורים, סרגליים, שעירים. פריחה סגולה-ורודה, מהאביב עד הסתיו.	לשמש מלאה והצללה חלקית. מרפסת דרומית, מרפסת מערבית ומרפסת מזרחית.	מועטה.	עמיד לקור ולחום.		לתה.	לעלים אין ריח מאפיין.

שם הצמח	שם מדעי	גובה (מטר)	קוטר (מטר)	תיאור	תנאי אור	תנאי השקיה	תנאי טמפרטורה	הערות אגרוטכניות נוספות	שימוש כצמח תבלין	הערות
זוטה לבנה	*Clinopodium serpyllifolium*	0.5	0.4	בן-שיח בעל עלים עגולים, קטנים, מאפירים וריחניים. הפרחים קטנים, לבנים-ורודים, בסוף הקיץ.	לשמש מלאה למרפסת דרומית או מערבית.	מועטה-בינונית.	עמיד לקור ולחום.	גיזום וקיטום תפרחות לאחר הפריחה.	לתה.	
כלמינתה אפורה	*Calamintha incana*	0.3-0.4	0.4	בן-שיח משתרע בעל עלים רכים, עגולים קטנים, אפורים, שעירים וריחניים. הפרחים ורודים-ארגמניים מהאביב עד החורף.	לשמש מלאה והצללה חלקית. מרפסת דרומית, מרפסת מערבית ומרפסת מזרחית.	מועטה.	עמיד לקור ולחום.	גיזום חידוש באביב.	לתה, מרקים, סלטים, גבינות, חביתות ומאפה.	מתפשט משלוחות. ספיח רב.
לואיזה לימונית (ליפיה לימונית) **לואיזה**	*Aloysia citriodora (Lippia citriodora)*	2-2.5	1.5-2	שיח זקוף הגדל בקצב בינוני עד מהיר. הפרחים לבנים, מסודרים בשיבולים ארוכות או מכבדים מהאביב עד הסתיו. העלים בהירים, איזמלניים. תפרחות עם פרחים לבנים באביב ובקיץ.	שמש מלאה. מרפסת דרומית ומרפסת מערבית.	בינונית וסדירה (נשירת עלים ביובש).	עמיד לחום. רגישות בינונית לקור.	עד 3 קצירים בשנה. נוטה להתקרח בחלקים תחתונים. נוטה להיתקף ע"י כנימות עלה ניתן לטפל באמצעות ריסוס בתכשיר סבון.	כתוספת לתה או כמשקה דמוי תה,	
לענה שיחנית **שיבא**	*Artemisia arborescens*	1	1	בן-שיח, שיח הגדל בקצב בינוני, הפרחים בקרקפות צהובות באביב, לא בולטים. העלים רכים, אפורים, גזורים פעמיים-שלוש לאונות קטנות.	לשמש מלאה, מרפסת דרומית ומרפסת מערבית.	מועטה, בינונית.	עמיד לחום ולקור.	הגיזום באביב.	כתוספת לתה (מר).	

שם הצמח	שם מדעי	גובה (מטר)	קוטר (מטר)	תיאור	תנאי אור	תנאי השקיה	תנאי טמפרטורה	הערות אגרוטכניות נוספות	שימוש כצמח תבלין	הערות
מליסה רפואית	*Melissa officinalis*	0.5	0.5	עשבוני/או בן-שיח הגדל מהר. פרחים לבנים-צהבהבים באביב ובקיץ. העלים דמויי ביצה או לב, ירוקים כהים משוננים ומחוספסים.	הצללה חלקית והצללה מלאה. מרפסת מערבית, מזרחית וצפונית.	רבה.	עמיד לקור ולחום.	זקוק למצע מנוקז. הגיזום באביב.	כתוספת לתה או להכנת משקה דמוי תה.	
מרווה רפואית **מירמיה**	*Salvia officinalis*	0.6-1	0.8-1	בן-שיח הפורח באביב בכחול סגול, בעל עלים פשוטים, מחוספסים, מאפירים וריחנים.	לשמש מלאה והצללה חלקית. מרפסת דרומית, מרפסת מערבית ומרפסת מזרחית.	מועטה.	עמיד לקור ולחום. רגיש לתנאי אוויר עם לחות גבוהה.	מצע מנוקז היטב, רצוי לדלל ולגזום בסתיו.	עלים מיובשים משמשים לתיבול מאכלי בשר.	מזריע עצמו מעט. מתנוון פחות ממרווה משולשת אם כי גם הוא קצר חיים יחסית (שנתיים-שלוש). קיימים זנים מגוונים וכן בני כלאיים.
נענה חריפה	*Mentha x piperita*	0.2-0.4	0.5-1	עשבוני, משתרע, מהיר צמיחה. פריחה סגולה בקיץ.	לשמש מלאה ולהצללה חלקית. מרפסת דרומית, מרפסת מערבית ומרפסת מזרחית.	מרובה וסדירה.	עמיד לחום. באיזורים קרים נעלם בחורף ומתחדש באביב.	זקוק לקרקע לחה. העלים ניזוקים מפגעים שונים דוגמת חילדון וזחלי עש למיניהם. מומלץ לגזום לדילול הצמח. מומלץ לגזום לדילול הצמח.	לתה ולמשקה דמוי תה.	מתפשט משלוחות.

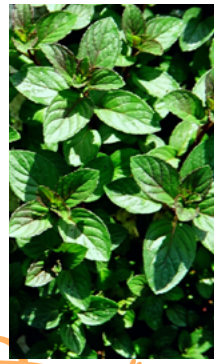

שם הצמח	שם מדעי	גובה (מטר)	קוטר (מטר)	תיאור	תנאי אור	תנאי השקיה	תנאי טמפרטורה	הערות אגרוטכניות נוספות	שימוש כצמח תבלין	הערות
נענה משובלת	*Mentha longifolia*	0.3-0.6	0.6-0.8	עשבוני, משתרע, מהיר צמיחה. פריחה סגולה בקיץ. משתרע למחצה וצפוף.	לשמש מלאה ולהצללה חלקית. מרפסת דרומית, מרפסת מערבית ומרפסת מזרחית.	מרובה וסדירה.	עמיד לחום. באיזורים קרים נעלם בחורף ומתחדש באביב.	זקוק לקרקע לחה. העלים ניזוקים מפגעים שונים דוגמת חילדון וזחלי עש למיניהם. מומלץ לגזום לדילול הצמח.	לתה ולמשקה דמוי תה.	מתפשט משלוחות. מוכרים זנים שונים.
ער אציל **עלי דפנה**	*Laurus nobilis*	4-8	2-6	עץ/שיח איטי גידול, הפורח באביב , בצבעי פרחים בצבע קרם-צהבהב. הפרי - בית גלעין שחור, מכיל שמן רב. העלים גלדניים, ירוקים כהים.	לשמש ולהצללה חלקית מרפסת דרומית, מרפסת מערבית, מרפסת מזרחית.	מועטה בעודף השקיה נוטה להיתקף על ידי כנימות וכתוצאה להתכסות ב'פייחת'.		לאדמה קלה, פורייה ומנוקזת. דורש גיזום לשמירת מימדים קטנים. מגיב היטב לגיזום.	תבלין, למאכלי בשר, צלי, ירקות כבושים, מרקים, דגים, רטבים, פודינגים וריבות.	
רב-זקן לימוני (לימונית ריחנית) **עשב הלימון**	*Cymbopogon citratus*	0.8-1	1	עשב דגני, בעל עלים ארוכים זקופים, מחוספסים. תפרחת נדירה.	שמש מלאה. מרפסת דרומית ומרפסת מערבית.	בינונית.	עמיד לחום. רגישות בינונית לקור (נוטה להיעלם בקור).	גיזום חידוש באביב (ניתן לקצרו מספר פעמים בשנה). מונע צמיחת עשבים.	העלים טריים כיבשים משמשים כתבלין לדגים, מרקים, חמוצים ורטבים.	המגע בעלים פוצע. בד"כ לא פורח.

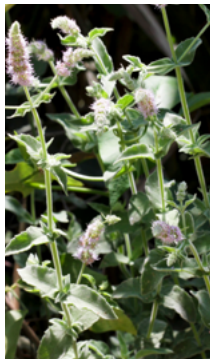

שם הצמח	שם מדעי	גובה (מטר)	קוטר (מטר)	תיאור	תנאי אור	תנאי השקיה	תנאי טמפרטורה	הערות אגרוטכניות נוספות	שימוש כצמח תבלין	הערות
רוזמרין רפואי	*Rosmarinus officinalis*	1	1	זקוף/שיח בן-שיח כחלחל-אפרפר. עלים סרגליים וריחניים.	לשמש מלאה מרפסת דרומית, מרפסת מערבית	מועטה	עמיד לקור ולחום	גיזום הקצרה באביב. אין לגזום ענפים שהתעצו.	תבלין למאכלי בשר כבש, צלי, מרקים וירקות. תה רפואי	מוכרים זנים שונים, ביניהם הזן 'בלו לגון' שפריחתו כחולה יותר ונוטים פחות להתנוון והזן 'זוחל' שמשתרע.
ריחן הבזיל **בזיליקום**	*Ocimum basilicum*	0.5	0.4	צמח עשבוני בעל שיבולת פריחה ארגמנית, גבעוליו מצולעים ועליו רכים, ריחניים, בצבע ירוק חי.	לשמש מלאה והצללה למחצה.	השקיה רבה וסדירה.	עמיד לחום, רגיש לקור.	לקרקע עמוקה ומנוקזת.	תבלין חשוב במאכלים הקשורים למטבח האיטלקי: פיצה, צלי, נקניקיות, מרקים.	נתקף על ידי כשותית הבזיל - מחלה שחדרה לארץ בשנים האחרונות ומתפתחת בתנאי רטיבות (גשם וטל) וטמפרטורת לילה שנעה בין 15-25 מ"צ – קרי אביב-קיץ-סתיו.
שום העירית **עירית**	*Allium schoenoprasum*	0.4	0.3	גוש של עלים זקופים, דקים וחלולים המדיפים ריח דומה לזה של בצל. תפרחות סגולות באביב.	לשמש מלאה מרפסת דרומית, מרפסת מערבית.	בינונית.	עמיד לקור ולחום.		תבלין לסלטים, מאפים, גבינות ורטבים.	

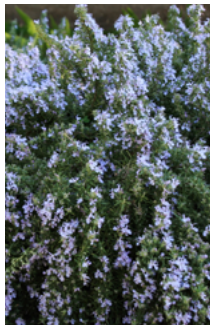

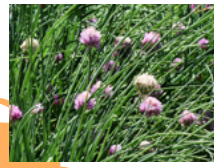

ריחן הבזיל נגוע בכשותית הבזיל, צילומים: דוד סילברמן